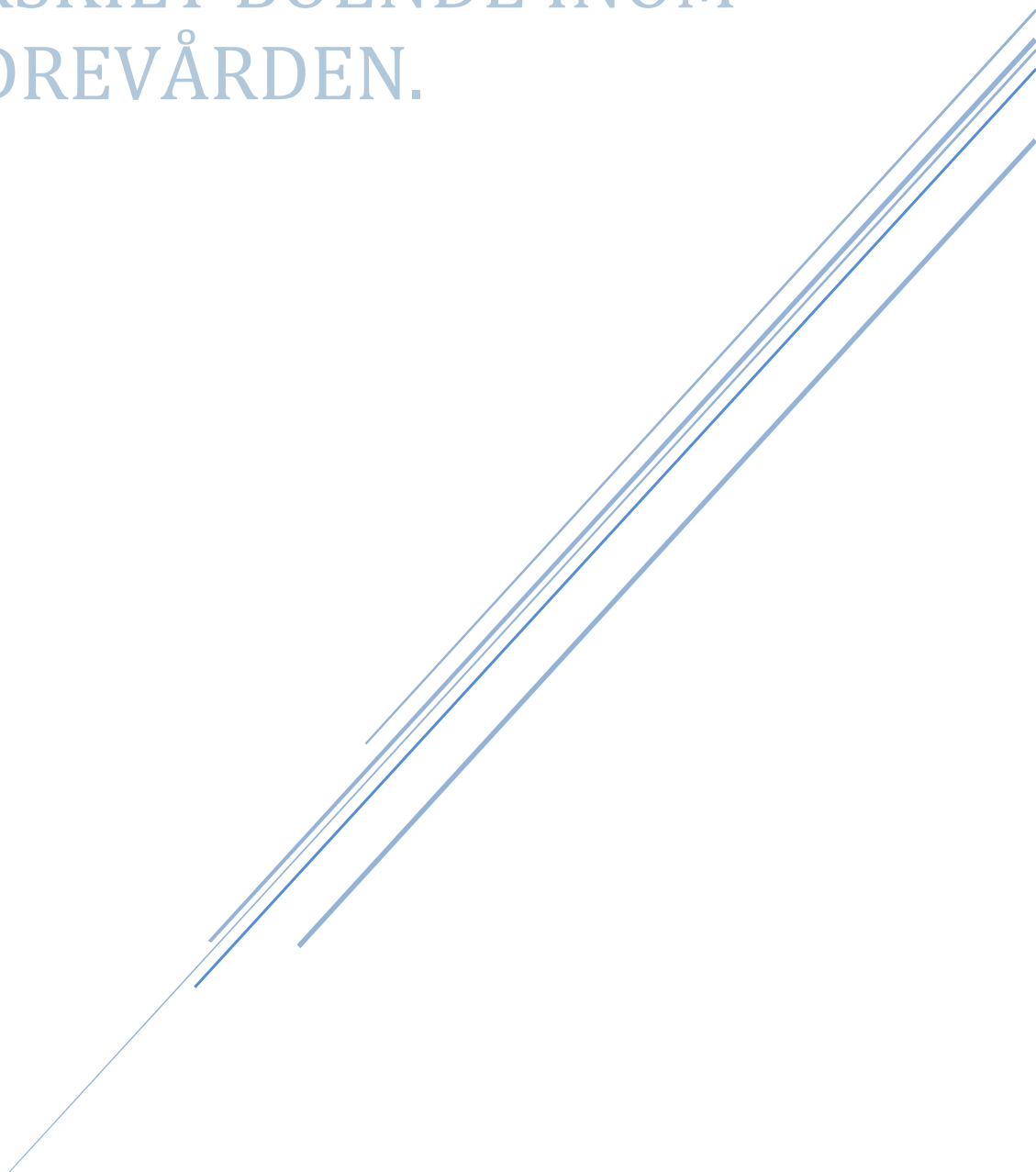

TRELLEBORGS KOMMUN

INFÖRANDE AV LOV I SÄRSKILT BOENDE INOM ÄLDREVÅRDEN.

Införande av LOV i särskilt boende inom äldreboenden.

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Avgränsning.....	3
3. Lagen om valfrihet (LOV).....	4
3.1 Utvecklingen av LOV i Sverige.....	4
3.2 LOV & LOU	6
3.2.1 Skillnader mellan LOV och LOU	7
3.2.2 Fördelar och nackdelar	8
3.2.3 Konkurs och hävning av avtal	9
3.2.4 Parallell tillämpning av LOV och LOU.....	10
4. Nuläge.....	11
4.1 Kösituation.....	12
4.2 Befolkningsutveckling.....	12
5. Exempel från andra kommuner	13
5.1 Växjö	13
5.2 Simrishamn	13
5.3 Svedala.....	14
6. Effekter vid införande.....	14
6.1 Omsorgstagare	14
6.1.1 Valfrihet	14
6.1.2 Val och omval.....	15
6.2 Medarbetare.....	16
6.2.1 Bemanning.....	16
6.2.2 Kollektivavtal	17
6.2.3 Biståndshandläggare.....	17
6.3 Verksamhet.....	17
6.3.1 Ickevalsalternativ	18
6.3.2 Missförhållanden i omsorg och vård	18
6.3.3 Sekretess och tystnadsplikt	18

TRELLEBORGS KOMMUN

6.4 Ekonomi	19
6.4.1 Lediga lägenheter	19
6.4.2 Nybyggnationer och momskompensation	19
6.4.3 Konkurs och hävning av avtal	20
6.4.4 Ersättning för administrativa kostnader	20
6.4.5 Geografiska förutsättningar	20
7. Slutsats	21
Bilaga 1. Sammanställning fördelar och nackdelar LOV	23

1. Bakgrund

Lagen om valfrihetssystem (2008:962) eller även kallad LOV-reformen trädde i laga kraft 1 januari 2009. Bakgrunden till reformen var att stärka individers inflytande över den egna välfärden. Målsättningen med LOV var att möjliggöra för myndigheter, kommuner och regioner att på ett enhetligt sätt erbjuda valmöjligheter för brukaren, dvs medborgaren. Det skulle bli möjligt att ge brukaren rätt att själv välja vem som ska utföra en efterfrågad eller behovsprövad tjänst, när den finansieras av det offentliga via skattsedeln. Lagens intention var tydlig om att makt skulle flyttas från politiker till medborgare, genom att den enskilde ges rätten att välja samt att välja bort (prop. 2008/09:29).

Möjligheten för privata alternativ att verka på samma marknad som det offentliga fanns redan innan införandet av LOV via lagen (2007:109; 2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Vid årsskiftet 2022/2023 tillämpade 25 av landets kommuner LOV i särskilt boende enligt socialtjänstlagen (SoL). Trelleborgs kommun har sedan 2010 LOV med servicetjänster gällande städ, tvätt och inköp.

Den 26 mars 2020 beslutade Socialnämnden (SN 2020/98, § 43) att föreslå för kommunfullmäktige att besluta att LOV inom särskilt boende ska införas samt ge Socialnämnden i uppdrag att ta fram förfrågningsunderlag. På uppdrag av kommunstyrelsen genomfördes därefter en utredning av extern konsult i syfte att belysa förutsättningarna för ett sådant införande. Av rapporten framkommer att det finns förutsättningar i kommunen att införa LOV men att ytterligare analyser och utredningar behöver göras innan ett införande kan ske. Arbetet kring införandet av LOV inom särskilt boende fortgår med utgångspunkt i tidigare nämnda utredning.

2. Avgränsning

Föreliggande utredning syftar till att kartlägga och analysera hur ett införande av valfrihetssystem enligt LOV i särskilt boende för äldre kan påverka omsorgstagare i Trelleborgs kommun samt organisationen ur ett medarbetar- och ekonomiskt perspektiv. I utredningen ingår inte att komma med förslag på förfrågningsunderlag för en upphandling enligt LOV inom särskilt boende för äldre utan detta arbete sker frikopplat från denna utredning.

Enligt SoL ska kommunen inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.¹ Utredningens uppdrag är att utreda konsekvenser av ett införande av LOV i särskilt boende för äldre. Särskilt boende är en boendeform som anpassats för äldre med stort behov av vård och omsorg och som inte kan få omvårdnad, trygghet och säkerhet

¹ Socialtjänstlagen (2001:453) 5:5 andra stycket.

tillgodosett i den ordinära bostaden. Boendet är permanent med personalbemanning dygnet runt. Utredningen gör avgränsningen mot särskilt boende för äldre med psykiska funktionsnedsättningar, korttidsplatser samt demensbyn Byagården. Dessa boendeformer ingår således inte i utredningens kartläggning och konsekvensanalys.

3. Lagen om valfrihet (LOV)

LOV är en förfarandelagstiftning som reglerar hur en upphandlande myndighet ska gå till väga vid upphandling av tjänster inom hälsovård och socialtjänster genom ett valfrihetssystem. LOV är än så länge frivillig för kommuner att tillämpa och utgör ett komplement till LOU.

Ett valfrihetssystem enligt LOV annonseras löpande på Upphandlingsmyndighetens hemsida (www.upphandlingsmyndigheten.se). Utförare har när som helst under ett pågående valfrihetssystem möjlighet att ansöka om att delta i systemet. För att en utförare ska bli godkänd måste utföraren uppfylla förfrågningsunderlagets ställda krav. Den upphandlande myndigheten tecknar sedan avtal med samtliga godkända utförare. Utförare i ett valfrihetssystem kan vara både privata företag och ideella organisationer. Även utförare som kommunen upphandlar via LOU kan ingå. En gräns för hur många utförare som kan ingå i ett valfrihetssystem enligt LOV får inte sättas.

Omsorgstagarna kan fritt välja mellan de utförare som blivit godkända och som kommunen tecknat avtal med. Enligt LOV måste den upphandlande myndigheten tillhandahålla ett ickevalsalternativ för de omsorgstagare som inte vill eller har möjlighet till ett aktivt val av utförare. Ickevalsalternativet ska vara ett kvalitativt fullgott alternativ, konkurrensneutralt och i förväg fastställt av den upphandlande myndigheten.

LOV bygger på att det inte är någon priskonkurrens mellan utförarna i valfrihetssystemet. Omsorgstagaren ges i stället möjlighet att välja den utförare som han eller hon uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Avtalet mellan utföraren och den upphandlande myndigheten säkerställer att omsorgstagarna får de stöd- och omsorgsinsatser som de har rätt till. LOV påverkar således inte kommunens ansvar eller omsorgstagarnas rätt och möjligheter att få insatser enligt SoL och andra lagar.

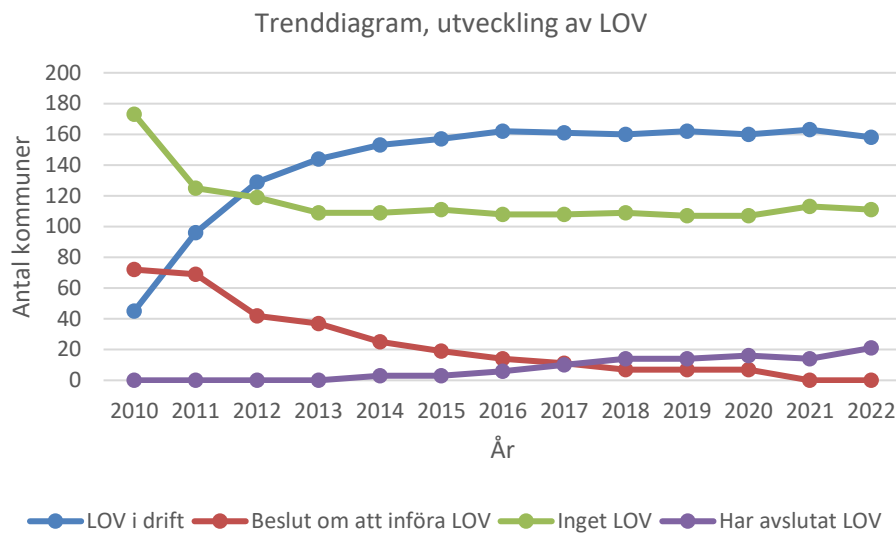
3.1 Utvecklingen av LOV i Sverige

I oktober 2012 tillsatte regeringen en utredning för att analysera och utvärdera effekterna av införande av lagen om valfrihetssystem inom socialtjänstområdet. Betänkandet Framtidens valfrihetssystem inom socialtjänsten (SOU 2014:2) överlämnades i januari 2014. Betänkandet belyser hur valfrihetssystemen har

TRELLEBORGS KOMMUN

utvecklats inom socialtjänsten och omfattningen av dessa.² Fram till tidpunkten för betänkandet hade utvecklingen av valfrihetssystem inom socialtjänsten i Sverige varit hög. Efter denna kartläggning har dock utvecklingen avstannat och antalet kommuner som tillämpar lagen har legat på en relativt konstant nivå sedan 2015. 2022 hade 181 kommuner infört valfrihetssystem inom en eller flera verksamheter. Beslut om att avsluta LOV hade under året fattats i 21 kommuner och resterande 111 kommuner hade 2022 inga beslut om LOV.³

Det totala antalet valfrihetssystem uppgick 2022 till 325 st. Det är främst inom hemtjänst, daglig verksamhet enligt LSS och särskilda boenden enligt SOL som kommunerna har infört tjänster inom valfrihetssystem enligt LOV.

² Statens offentliga utredningar, *Betänkande av Utredningen om framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten*, Stockholm 2014

³ SKR, *Utvecklingen av LOV i Sverige*

TRELLEBORGS KOMMUN

Tabell 1. Antal valfrihetssystem 2022⁴

Tjänstekategori	Antal valfrihetssystem
Fotsjukvård i särskilt boende	1
Avlösarservice enligt SoL	2
Boendestöd enligt LSS	2
HVB Vuxna	4
Avlösarservice enligt LSS	4
Öppenvårdsinsatser enligt SoL	5
Kommunala arbetsmarknadsinsatser	5
Ledsagarservice enligt LSS	7
Personlig assistans enligt LSS	7
Ledsagarservice enligt Sol	8
Sysselsättning inom social psykiatri	9
Boendestöd enligt Sol	11
Daglig verksamhet enligt Sol	12
Särskilt boende enligt LSS	12
Familjerådgivning	18
Särskilt boende enligt Sol	24
Daglig verksamhet enligt LSS	32
Hemtjänst	162

De kommunerna som har valt att tillämpa valfrihetssystemet inom särskilt boende för äldre har gjort så på olika vis. Vissa kommuner har renodlade LOV-system. Vissa kommuner har utförare upphandlade enligt LOU och LOV samt utförare inom egenregionen verksamma inom valfrihetssystemen. Det finns också kommuner som endast har upphandlade boenden inom valfrihetssystemet men som saknar utförare inom den egna regionen.

3.2 LOV & LOU

Upphandling kan ske antingen enligt LOV eller LOU. LOV är avsedd att vara ett verktyg för kommuner som vill införa valfrihet och öppna för privata alternativ inom bland annat äldreomsorg. LOV kan också tillämpas i syfte att öka antalet aktörer. Enligt LOV ska alla utförare ersättas på samma sätt och därmed konkurrera enbart med kvalitet.

Vid upphandling enligt LOU lägger anbudsgivare anbud på att driva ett särskilt boende utifrån ställda krav, och kommunen väljer det eller de anbud som är ekonomiskt och kvalitetsmässigt förmånligast. Kommunen anvisar boende. Vid upphandling enligt LOV godkänns alla leverantörer som uppfyller ställda krav och

⁴ www.valfrihetswebben.se

TRELLEBORGS KOMMUN

villkor, och den enskilde brukaren väljer sedan leverantör. I de fall kommunen äger en fastighet eller har ett hyresavtal på en fastighet, kan äldreomsorgen utföras både i egen regi eller upphandlas som driftentreprenad enligt LOU. Vid en driftentreprenad står kommunen för alla kostnader som rör lokalen. När en fristående utförare investerar i ett nytt vård- och omsorgsboende blir fastigheten inte i kommunal ägo. Då kan upphandlingen ske både enligt LOV, dock utan volymgarantier, eller genom en LOU med ramavtal.

3.2.1 Skillnader mellan LOV och LOU

Annonsering

Annonsering av ett valfrihetssystem enligt LOV sker löpande. Detta innebär att den upphandlande myndigheten, så länge valfrihetssystemet finns, ska ha en annons utlagd på den nationella webbplatsen. En ansökan om att komma in i systemet kan lämnas när som helst. Något sista datum för inkommande av ansökan finns därför inte. Annonseringen ska ske på den nationella webbplatsen men kan också ske i andra lämpliga media, t ex på kommunens hemsida. Många kommuner annonserar idag genom att publicera en länk till den egna hemsidan på den nationella webbplatsen. När det gäller offentlig upphandling (LOU) sker annonseringen under en förutbestämd tidsram med ett sista datum för lämnande av anbud. Anbudet värderas utifrån de kriterier som uppgetts i underlaget och hanteras sedan enligt gällande lagstiftning.

Förfrågningsunderlag och Konkurrensutsättning

I förfrågningsunderlaget vid tillämpningen av LOV måste kommunen ange de krav som utföraren ska uppfylla för att avtal ska ingås. Då LOV bygger på att det inte är någon priskonkurrens mellan leverantörerna fastslår därför kommunen priset i förväg. Alla utförare, i princip även verksamhet som drivs i egen regi, får ersättning enligt samma principer. Det ska inte föreligga några skillnader i villkoren mellan egenregiverksamheten och de externa leverantörer som utför liknande tjänster. Ersättningskonstruktionen kan variera beroende på vilken tjänst som köps, huvudsaken är att den är transparent och icke-diskriminerande, dvs. lika för alla. Den ekonomiska ersättning som leverantören får för utförd tjänst ska specificeras i förfrågningsunderlaget. Total konkurrensneutralitet mellan externa leverantörer och egenregiverksamheten kan dock vara svår att uppnå, eftersom den upphandlande myndigheten alltid måste ta det yttersta ansvaret för att biståndsbehövande får den hjälp de har rätt till. Även i förfrågningsunderlaget vid tillämpningen av LOU måste kommunen ange de krav som utföraren måste uppfylla. Förfrågningsunderlagets utformning kan ha stor betydelse för hur många anbud som kommer in. Här är det i stället anbudsgivaren som uppger till vilket pris denne kan utföra det uppdrag som kommunen beskrivit i underlaget. Det är därför av yttersta vikt att förfrågningsunderlaget är så utförligt som möjligt. Eftersom det föreligger en konkurrenssituation mellan leverantörerna vid tidpunkten för tilldelningsbeslutet ställer regelverket kring upphandlingar enligt LOU höga krav både på anbudsgivarna och på utvärderingsmodellen som används

TRELLEBORGS KOMMUN

vid tilldelningen. Kommunen väljer det företag som uppfyller kraven och därmed erbjuder bästa möjliga kvalitet till bästa möjliga pris.

Ansökan och tilldelning av kontrakt

De leverantörer som är intresserade av att tillhandahålla platser för särskilt boende enl. LOV lämnar in sin ansökan och kommunen bedömer sedan om de uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget. Om så är fallet har leverantören rätt att få teckna avtal med kommunen. Alla utförare som uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget antas i systemet. Ett avtal enligt civilrättsliga regler tecknas sedan mellan kommunen och utföraren. De leverantörer som i stället är intresserade av att tillhandahålla platser för särskilt boende enl. LOU lämnar in sitt anbud under anbudstiden och kommunen bedömer sedan om de utförare som ansökt uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget. Kommunens tilldelningsbeslut kan överklagas av de parter som inte fick uppdraget.

Garanterad volym

Utföraren inom LOV i särskilt boende kan inte garanteras ett visst antal platser utan måste utveckla verksamheten utifrån behoven. Eftersom leverantörerna inte kan påverka priset innebär valfrihetssystem enligt LOV att kvalitetskonkurrens skapas inom en i förväg fastställd kostnadsram. I en offentlig upphandling kan kommunen välja att garantera utföraren ett visst antal platser för att ge ett mer eftertraktat avtal och därmed troligen också även möjlighet till att få betala lägre ersättning per plats. Här blir utföraren anvisad brukare och konkurrerar därför främst med pris.

3.2.2 Fördelar och nackdelar

LOV

Valfrihetssystem enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) skapar drivkrafter för att möta brukarens eller kommuninvånarens behov utifrån de uppställda kvalitetsmålen. En dålig kundtillfredsställelse leder till att brukaren eller invånaren väljer en annan leverantör, vilket stimulerar leverantörerna till att utveckla verksamheten. Genom kvalitetskonkurrens stimuleras verksamheterna att utvecklas och profilera sig, vilket ger incitament till en större mångfald och effektivitet samt fler småföretag. Den konkurrens som uppstår mellan olika utförare kan leda till att kvalitén i verksamheten utvecklas positivt i både kommunal verksamhet och i boenden som drivs av fristående utförare.

LOV kan innebära en större kontinuitet och långsiktighet för den enskilde jämfört med LOU som har fasta kontraktstider. Förutsättningen är dock att ingen av parterna väljer att säga upp LOV-avtalet. Samtliga företag som uppfyller uppställda krav ska godkännas och ges möjlighet att delta. Detta kan leda till en överetablering på marknaden. Kommunen har inte någon möjlighet att styra var de som beviljats plats ska bo då det är den enskilde själv som väljer var den vill bo.

TRELLEBORGS KOMMUN

Detta kan i sin tur innebära att det blir tomma platser på boenden som drivs i kommunal regi på mindre attraktiva platser. Av naturliga skäl kommer de privata aktörerna vara intresserade av attraktiva lägen där efterfrågan av platser är stor. Den egna kontrollen över den totala kapaciteten minskar för kommunen. Om överetablering sker på mer attraktiva platser i förhållande till avfolkningsområden leder det i förlängningen till att kommunala boenden kan tvingas läggas ner. Detta kan ge effekt på handel, arbetstillfällen etc. i den regionen. Det måste dock alltid finnas ett ickevalsalternativ dit de personer som av någon anledning inte vill eller kan fatta ett beslut hänvisas.

LOU

Det är mycket höga krav både på förfrågningsunderlaget, utvärderingsmodellen och anbudslämnarna i en offentlig upphandling. Detta medför som tidigare sagts att små företag har svårare att få delta som leverantörer till offentlig sektor vid traditionell upphandling enligt LOU. Prisbilden för kommunen är dock inte beroende av hur den egna verksamheten fungerar på samma sätt utan handlar mer om kravspecifikationen. Om den fristående utföraren bygger nya lokaler kan resultatet bli att de nya lägenheterna får en hög hyressättning som i sig kan göra att många hellre väljer att bo på boenden med lägre hyra. Inget företag tar risken att bygga nytt utan att erhålla uppdrag att driva verksamheten under lång period. Det blir därför svårt för kommunen att begränsa avtalsperioden för driften.

3.2.3 Konkurs och hävning av avtal

Enligt de avtal som socialnämnden idag har tecknat enligt LOU får nämnden häva ingånget avtal om utföraren har åsidosatt tillämpliga miljö-, social eller arbetsrättsliga skyldigheter eller gjort sig skyldig till något allvarligt fel i yrkesutövningen. Hävningsgrund föreligger också om utföraren försätts i konkurs eller inte kan förväntas fullgöra sina åtaganden. Om utföraren inte längre har tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg uppfylls inte längre kraven i avtalet med kommunen och det tecknade avtalet kan även då hävas.

Om privata utförare som driver verksamheten upphandlat enligt LOU går i konkurs har socialnämnden fortfarande ansvaret för hela verksamheten som drivs på det särskilda boendet och för omsorgstagarna. Vid konkurs får antingen socialnämnden driva boendet i egen regi eller upphandla driften av verksamheten på nytt. När det gäller privata utförare som går i konkurs och som är upphandlade enligt LOV har nämnden fortfarande ansvaret för de omsorgstagare som nämnden har placerat på boendet. Däremot har socialnämnden inte ansvaret för andra personer som bor i boendet, exempelvis genom biståndsbeslut från andra kommuner.

Vidare om en privat utförare som driver ett särskilt boende inom ramen för LOV försätts i konkurs eller om avtalet hävs av annan orsak uppstår flera frågor för socialnämnden att ta ställning till. Ett viktigt ställningstagande är hur verkställigheten av omsorgstagarens biståndsbeslut ska fortsätta. Eftersom kommunen inte är hyresvärd eller fastighetsägare till det särskilda boendet

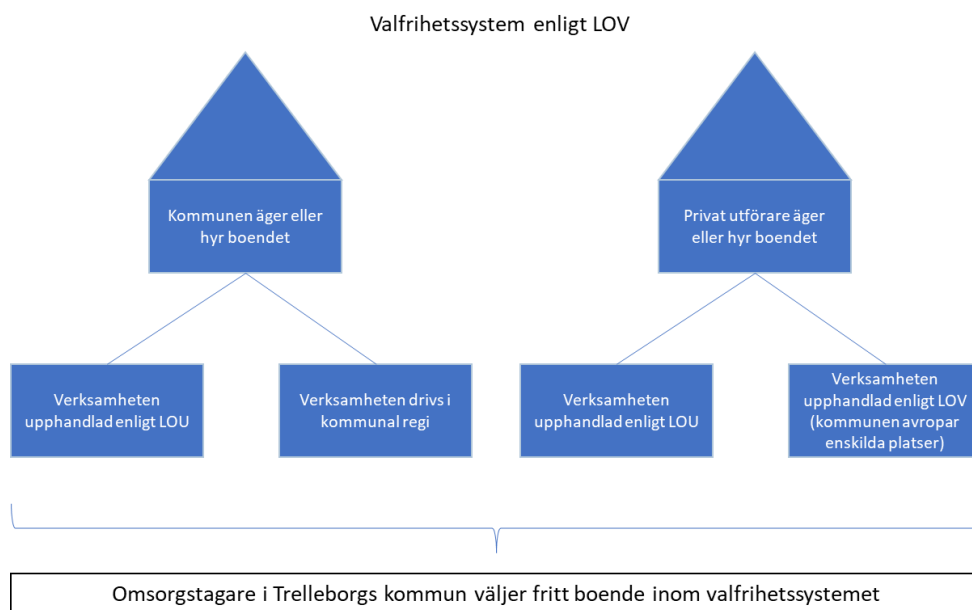
TRELLEBORGS KOMMUN

upphandlat enligt LOV har kommunen inte nyttjanderätt till lokalerna och kan därmed inte driva verksamheten i egen regi eller upphandla enligt LOU. Risk för oro och otrygghet hos omsorgstagare samt en stor arbets- och ekonomisk belastning genom nya arbetsuppgifter för olika personalkategorier föreligger därför.

3.2.4 Parallell tillämpning av LOV och LOU

Inom valfrietssystemet kan särskilda boenden som drivs i egen regi, upphandlade enligt LOU verka tillsammans med enstaka platser upphandlade enligt LOV. När avtal går ut för de LOU-upphandlade boendena fattas beslut om att antingen genomföra en ny upphandling eller att boendet återgår i kommunal drift.

Figur 1. Valfrietssystem enligt LOV i särskilt boende med en parallell tillämpning av LOV och LOU

En parallell tillämpning av LOV och LOU innebär att det finns fyra sorters utförare i kommunens valfrietssystem. Precis som idag hyr/äger Trelleborgs kommun särskilda boenden som drivs antingen genom egenregi eller genom entreprenader upphandlade enligt LOU och ett boende som är upphandlat enligt LOU men där utföraren själv äger fastigheten. Skillnaden med en tillämpning av LOV i särskilt boende blir att det tillkommer ytterligare en sorts utförare. Privata utförare investerar i särskilt boende och ansöker sedan om att delta i kommunens valfrietssystem där de tillhandahåller enstaka lägenheter då omsorgstagaren väljer boendet.

Inom ramen för valfrietssystemet är varken de särskilda boenden som drivs inom

TRELLEBORGS KOMMUN

egenregin eller av privata utförare garanterade beläggning av lägenheter utan är beroende av omsorgstagarnas önskemål om boende. Privata utförare som trots den stora investeringen bygger ett boende och ansöker om att driva detta inom ramen för kommunens valfrihetssystem har därför inga garantier på att lägenheterna blir belagda. En långsiktighet och förutsägbarhet inför ett införande av valfrihetssystem enligt LOV i särskilt boende är därför nödvändigt för att privata utförare ska investera i att bygga ett särskilt boende i Trelleborgs kommun.

En utförare får inte tacka nej till nya uppdrag förutsatt att det finns ledig lägenhet i boendet. Utföraren har däremot inget åtagande mot kommunen att inom tecknat kontrakt inom ramen för valfrihetssystemet förbehålla ett visst antal av kommunen bestämda platser. Trelleborgs kommun har därför ingen garanti av hur många platser en privat utförare som bygger ett boende avropar till själva valfrihetssystemet. Risken finns därför att Trelleborgs kommun får brist på lägenheter i särskilt boende trots upphandling enligt LOV.

Att hyra ut eller vidareuthyra en kommunal byggnad till privata utförare är inte förenligt med LOV. Vid en parallell tillämpning av LOV och LOU innebär detta att ett ställningstagande måste göras när avtalen enligt LOU löper ut. Antingen genom att en förlängning av avtalen enligt LOU görs, att avtalsförhållandena avseende lokaler ses över eller att kommunen tar över driften av boendet och driver verksamheten enligt LOV.

4. Nuläge

Kommunen har i dagsläget 10 särskilda boenden med totalt 416 platser (exkl. demensbyn Byagården) varav 216 platser avser platser för boende med demens. Av dessa boenden bedrivs i dag tre i privat regi, Högalid, Tappan samt Attendo Johan Kocksgatan. Andelen platser som bedrivs i privat regi uppgår till 28 % av totalt tillgängliga.

Tabell 2. Särskilda boenden i Trelleborgs kommun

Särskilt boende	Antal platser
Borgvallen	62
Bäckahästen	23
Hälsohuset	36
Myran	36
Silverängen	26
Smygehem	52
Tullaboda	64
Högalid	40
Tappan	39
Attendo Johan Kocksgatan	38
Summa	416

TRELLEBORGS KOMMUN

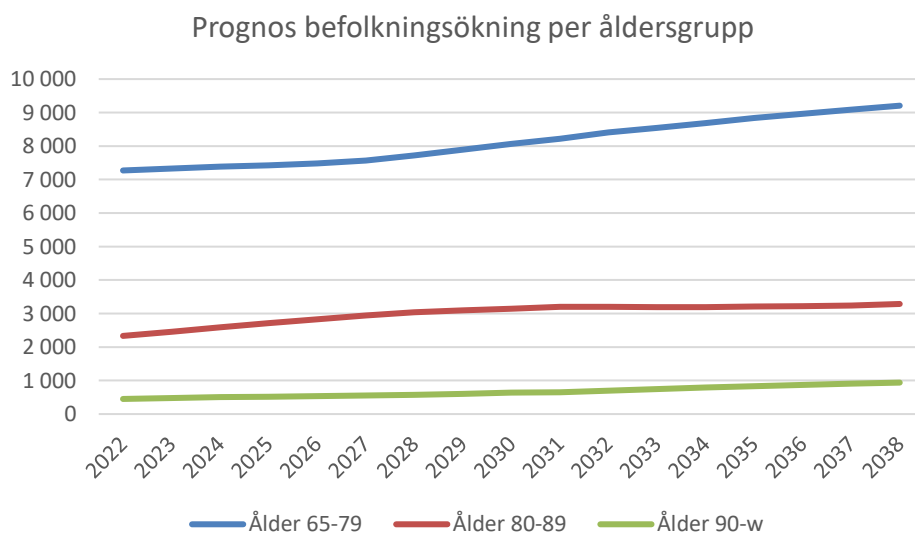
Avtalen för Kommunens tre privata boenden som är upphandlade enligt LOU har nyligen förlängts enligt gällande villkor:

- Högalid, drivs av Humana Omsorg AB. Avtalet går ut 2026-01-31 och därefter kan avtalet förlängas ytterligare 3 år.
- Tärpan, drivs av Attendo Sverige AB. Avtalet går ut 2025-12-25 och därefter kan avtalet förlängas ytterligare 3 år.
- Attendo Johan Kocksgatan, drivs av Attendo Sverige AB. Avtalet går ut 2025-12-31 och därefter kan avtalet förlängas ytterligare 3 år.

4.1 Kösituation

I dagsläget råder ingen direkt kösituation på kommunens särskilda boenden då de som beviljats bistånd har blivit erbjudna plats. Den kösituation som finns avser personer som önskar att flytta till ett annat boende än där de för tillfället bor eller som önskar ett specifikt boende att flytta in på. Generellt sätt råder en högre efterfrågan på boenden belägna i tätort i förhållande till de som ligger utanför.

4.2 Befolkningsutveckling

Under perioden 2023 – 2038 prognosticeras befolkningen i åldersgruppen 65-w som är i behov av särskilt boende öka med 127 personer. Behovsanalysen utgår från tidigare års utfall där andelen som har behov uppgår till ca. 4% av den totala

TRELLEBORGS KOMMUN

befolkningen i åldersgruppen. Detta motsvarar ca. 5 nya platser per år fram till 2038. Vid en ren statistisk analys av befolkningsutvecklingen skulle nuvarande kapacitet innebära att ett platsbehov kommer att uppstå 2027/2028.

5. Exempel från andra kommuner

5.1 Växjö

Beslutet att införa LOV i särskilt boende togs av omsorgsnämnden i Växjö kommun 2014 och det första boendet godkändes 2015. Innan införandet av LOV fanns 19 särskilda boenden i kommunen varav 5 upphandlade via LOU. I dagsläget är fortfarande 5 av kommunens boenden i privat regi (via LOV) och av dessa är tre byggda efter införandet och resterande två var sedan tidigare utförare via LOU.

En svårighet som visat sig vid införandet är att inte ha kontroll över antalet platser. I dagsläget har kommunen ett överskott av platser vilket bedöms påverkar kostnadsbilden då avdelningar behövs bemannas som tidigare även om de inte är fullbelagda. Att ha en verksamhet med flera utförare ses som positivt även om detta kunde erbjudas även innan införandet.

I samband med att LOV infördes tog kommunen fram en ny rutin för köhantering. Dock fanns redan tidigare en policy att låta omsorgstagare välja boende.

En ny modell för uppföljning av verksamheterna har tagits fram och ska testas 2023. Modellen bedöms mer likvärdig då det tidigare följts upp mer mot privata boende jämfört med de egna.

5.2 Simrishamn

Beslutet att införa LOV fattades runt 2011. I kommunen fanns då två boenden som drevs i privat regi utifrån LOU. I slutet av 2014 öppnade det första ny boendet enligt LOV. Företaget drev sedan tidigare ett av kommunens boende som upphandlats via LOU. Driften av detta togs dock så småningom tillbaka av kommunen. Även kommunens andra LOU-boendet är återtaget i kommunal regi sedan något år. I dagsläget drivs endast ett av kommunens 8 boende i privat regi enligt LOV.

De senaste åren har präglats av att tillgången av platser varit större än efterfrågan. Detta har inneburit att vissa äldre särskilda boende eller delar av dem lagts i malpåse. Även den privata utföraren har haft en enhet stängd under längre tid på grund av den minskade efterfrågan. Bedömningen är att trycket ökat något den senaste tiden med den privata utföraren har valt att ha fortsatt stängt för att inte riskera att stå med tomma platser.

Boendet som upphandlats enligt LOV är ett attraktivt boende då det är kommunens nyaste boenden och överlever genom att hålla god kvalitet. På grund

TRELLEBORGS KOMMUN

av detta har även kommunen kunnat stänga ett äldre boende som annars hade behövts att renoveras eller att kommunen hade behövt bygga nytt. En utmaning har varit att få med den privata regin i alla delar, såsom rutiner för köhantering, information och informationsflöde, avtal, uppföljning, verksamhetssystem etc.

5.3 Svedala

Svedala kommun har idag totalt 4 särskilda boenden med totalt 146 platser (inkluderat korttidsplatser/växelvård). Kommunen tog beslut om att införa LOV 2019 och har i dagsläget inga privata utförare utan samtligt boenden drivs idag i kommunal regi. Dock har mark för att uppföra ett särskilt boende köpts så ett privat alternativ kommer troligtvis vara aktuellt i framtiden.

Då inga privata alternativ finns i dagsläget har kommunen inga konkreta erfarenheter av införandet men uttrycker en oro kring att de boenden som inte ligger i tätort kan få det ekonomiskt tufft i en konkurrenssituation då efterfrågan redan idag är låg på dessa boenden. Den rådande kösituationen gör också att man ser kostnadsökningar i framtiden i samband med att det nya privata boendet står klart. Att nischas och marknadsföra egenregin genom att sätta högre standarder kring vissa saker, t.ex. bemanning av sjuksköterskor, bedöms som ett sätt att hävda sig i konkurrensen med privata alternativ.

6. Effekter vid införande

6.1 Omsorgstagare

6.1.1 Valfrihet

Idag finns det ingen formell valfrihet i Trelleborgs kommun i samband med verkställighet av beslut om särskilt boende. Trots det anger 89 % av de svarande i Trelleborgs kommun i Socialstyrelsens nationella brukarundersökning som genomfördes 2022 att de fått plats på det särskilda boende de vill bo på (jämför 87 % för riket).⁵

I samband med en ansökan om särskilt boende kan den sökande lämna önskemål på var personen vill bo vid ett eventuellt bifall på ansökan. Det kan handla både om ett specifikt boende eller ett visst geografiskt område. Vid bifall förs omsorgstagaren upp på en väntelista i avvaktan på ett erbjudande och önskemålet registreras. Ibland ändras önskemålen efter ansökan, antingen av omsorgstagaren själv eller efter samråd med boendesamordnare utifrån individuella behov hos den enskilde.

Vid fördelning av lägenheter utgår boendesamordnarna från både önskemål och det individuella behovet hos den enskilde. I största möjliga mån försöker

⁵ Socialstyrelsen, *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? En rikstäckande undersökning av äldres uppfattning om kvaliteten i hemtjänst och äldreboenden 2022.*

TRELLEBORGS KOMMUN

boendesamordnarna erbjuda det boende som önskas. Undantag kan vara om det inte finns plats på önskat boende och omsorgstagaren vistas på sjukhus eller korttidsboende. Omsorgstagaren uppmanas i dessa fall att flytta till en lämplig anvisad lägenhet med möjlighet att stå kvar i kö för byte av boende, alternativt återgå till ordinarie boende med hemvårdinsatser. Enligt socialtjänstlagen ska biståndsbeslut om särskilt boende verkställas inom tre månader. Idag styrs kön och placeringen av lägenheter i särskilt boende utifrån behov hos omsorgstagarna. De som har störst behov av en lägenhet går före i kön utifrån de önskemål de gjort.

Ett införande av LOV i särskilt boende ger en mer formellt utformad valfrihet för omsorgstagarna i Trelleborgs kommun. En rutin för val och hantering av kön behöver då tas fram som klargör hur omsorgstagaren väljer boende efter ett biståndsbeslut om särskilt boende. Rutiner vad som gäller vid erbjudanden och vad som gäller om omsorgstagaren tackar nej till erbjuden lägenhet behöver också tas fram. Detta ger en större tydlighet för omsorgstagarna att de faktiskt kan välja var de vill bo.

Ett införande av formell valfrihet genom upphandling enligt LOV gör att placering i kön till lägenheter i särskilt boende baseras på väntetiden och inte behovet. Detta ger en större förutsägbarhet då det blir tydligare hur många som står i kön och omsorgstagaren vet vilken plats den har när det blir en ledig lägenhet. Omsorgstagare som har mer akuta eller speciella behov hamnar inte före i kön utan får ett skäligt erbjudande om deras val av boende inte finns att tillgå vid tillfället. Dessa omsorgstagarers valfrihet riskerar därmed att minska jämfört med idag vid ett införande av LOV i särskilt boende.

6.1.2 Val och omval

Enligt Socialstyrelsen ger valfrihetssystemet i sig mer makt och inflytande till omsorgstagare som har förutsättningar att fatta egna beslut och agera som "kunder" på omsorgsmarknaden. Omsorgstagarens ställning och valfrihet stärks också genom möjligheten till att byta utförare. Omsorgstagare som är i behov av och som beviljats en lägenhet i särskilt boende har i allmänhet ett stort behov av stöd i samband med utförarval. Tidpunkten för valet som vid många tillfällen sammanfaller med sjukdom eller olycksfall har förmodligen också en stor betydelse för möjligheten att göra ett val. En flytt och byte av boende kan dessutom vara påfrestade för omsorgstagaren vilket ger en mer begränsad möjlighet till omval av utförare i jämförelse med exempelvis hemtjänsten. Enligt Socialstyrelsen begränsas valfrihetssystemets fördelar för omsorgstagare som har svårt att ta del av information och på egen hand göra ett val av boende eller omval.

Socialstyrelsen konstaterar vidare att om stöd vid val och omval saknas leder valfrihetssystemet med stor sannolikhet till en ökad ojämlikhet i vården för de omsorgstagare som av olika anledningar saknar förmågan att göra välgrundade

TRELLEBORGS KOMMUN

val.⁶ Det är därför av stor vikt att Trelleborgs kommun, vid ett införande av LOV i särskilt boende för äldre, arbetar fram ett bra informationsmaterial och verktyg för biståndshandläggare att använda i att vägleda omsorgstagaren i sitt val.

6.2 Medarbetare

Om privata utförare bygger ett särskilt boende i kommunen som en följd av införandet av LOV får medarbetare inom vård och omsorg fler arbetsgivare och fler arbetsplatser att välja mellan. Detta gäller dock oavsett en tillämpning av LOV eller inte. Fler arbetsplatser för medarbetare inom vård- och omsorg kan därför ändå möjliggöras. Om nya boenden upphandlas enligt LOU uppnås även möjligheten till fler arbetsgivare för medarbetare att välja mellan. En risk vid att privata utförare bygger boende inom LOV finns däremot om utföraren går i konkurs eller om de på annat vis inte uppfyller avtalet med kommunen. Det kan då uppstå oro och otrygghet hos medarbetarna.

6.2.1 Bemanning

I Trelleborgs kommun styrs idag personalbemanningen i de särskilda boendena efter befintligt behov. Bemanningsbehovet påverkas av antal omsorgstagare samt vårdtyngden. Budgettilldelningen sker idag genom anslag och påverkas i dagsläget således ej av antalet omsorgstagare. Enheterna styr det växlande bemanningsbehovet genom förändringar i scheman samt genom att inte sätta in vikarier vid sjukfrånvaro och semestrar. Det är svårt att flytta om i bemanningen då det är svårt att förutspå när lägenheterna blir belagda igen eller vårdtyngden ökar. Oftast klaras det växlande bemanningsbehovet inom det specifika särskilda boendet såtillvida det inte blir alltför stora förändringar. Dock är det lättare vid större särskilda boenden där det är större medarbetargrupper än vid mindre. Särskilda boenden på landsbygden har även generellt svårare att belägga lediga lägenheter då omsorgstagare önskar bo i Trelleborgs tätort i högre utsträckning. I tätorten finns det även fler särskilda boenden än på landsbygden vilket gör det lättare att erbjuda ett skäligt särskilt boende när omsorgstagare vill bo i tätorten än på landsbygden. Det är dessutom fler omsorgstagare som bor på landsbygden i ordinärt boende men som sedan önskar ett särskilt boende i tätorten än tvärtom.

Vidare finns det trots flera lediga lägenheter samma krav på grundbemanning, exempelvis under natten. Då verksamheten i egen regi idag finansieras via anslagstilldelning påverkar detta inte boendet ekonomiskt. Vid ett införande av LOV styrs de ekonomiska ramarna av antalet belagda lägenheter och svårigheter med att hålla budgeten i balans kan uppstå när det blir ett flertal lediga lägenheter på ett särskilt boende eller vid större svängningar i vårdtyngden, i synnerhet på de mindre boendena.

⁶ Statens offentliga utredningar, *Betänkande av Utredningen om framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten*, Stockholm 2014, sid 61, 175

TRELLEBORGS KOMMUN

6.2.2 Kollektivavtal

Kommunen kan inte kräva att privata utförare tecknar kollektivavtal för de anställda. Dock kan det i förfrågningsunderlaget och i avtalet ställas krav på de privata utförarna som arbetsgivare. Dessa krav innehåller liknande villkor som kollektivavtal för kommunalt anställda.⁷

Trelleborgs kommun arbetar sedan flera år med heltid som norm. Målet är att tillsvidareanställning på heltid är det normala vid nyanställning och att redan anställda medarbetare ska arbeta heltid i högre utsträckning än i dag. Heltidsarbete ökar det ekonomiska oberoendet och gör att fler klarar sin egen försörjning. När fler arbetar heltid uppstår dessutom positiva effekter för yrkenas attraktivitet, framtida kompetensförsörjning och jämställdhet. Vid ett införande av valfrietssystem (LOV) kan kommunen dock inte lagligen kräva att de privata utförarna arbetar på samma sätt. I krav som tangerar detta har domstolen ansett det oskäligt då det strider mot de EG-rättsliga principer om icke-diskriminering och likabehandling, principer som förfrågningsunderlag enligt LOV måste uppfylla. Detta innebär att förutsättningarna för att driva verksamhet inte är likställda mellan de kommunala alternativen och de privata.

6.2.3 Biståndshandläggare

Enligt Socialdepartementets betänkande är det kommunens biståndshandläggare som till största delen utgör informationskanalen i valfrietssystemen. Det är biståndshandläggarna som i mötet med omsorgstagaren informerar om de olika utförarna samt rätten till val av utförare. Biståndshandläggaren följer också upp de beslutade insatserna vilket ger dem kunskap om utförarnas verksamhet.

Vidare redovisar Konkurrensverket i en rapport⁸ att biståndshandläggares första möte med omsorgstagare tar cirka 20 - 45 minuter längre tid än innan kommunen införde ett valfrietssystem. Vid ett införande av valfrietssystem enligt LOV inom särskilt boende i Trelleborgs kommun kommer biståndshandläggarna att få en större informationsroll än innan valfrietssystemets tillämpning. Biståndshandläggarna informerar redan idag omsorgstagarna vid val av särskilt boende. Det är därför svårt att bedöma påverkan av informationsinsatserna vid ett införande av LOV i särskilt boende för äldre i Trelleborgs kommun. Dock kommer behovet av information till omsorgstagarna öka.

6.3 Verksamhet

Vid ett införande av LOV i särskilt boende är det fortfarande biståndsbeslutet som ligger till grund för uppdrag till utföraren. Precis som idag är det

⁷ Regeringens proposition 2008/09:29, *Lag om valfrietssystem*, sid 77 - 78

⁸ Konkurrensverket, *Kommunernas valfrietssystem – med fokus på hemtjänst*, 2013:1 sid 97

TRELLEBORGS KOMMUN

biståndshandläggaren som utreder omsorgstagarens behov av särskilt boende. När utredningen är klar och beslut är fattat överlämnas ett uppdrag till verkställande utförare. Skillnaden vid en tillämpning av LOV i särskilt boende jämfört med idag blir att biståndshandläggarna handhar ytterligare utförare än de inom egenregion eller upphandlade enligt LOU som omsorgstagaren kan välja.

En grundläggande förutsättning för omsorgstagarnas val är tillgång till information. Ett införande av LOV i särskilt boende ökar därför kraven på information samt tydliga rutiner och riktlinjer vid hantering av val, omval och kö till särskilda boenden. Socialstyrelsen påpekar att det i valfrihetssystem finns en risk att vissa människor missgynnas. Personer vilka till följd av sjukdom eller bristande kognitiv förmåga inte kan tillgodogöra sig tillgänglig information eller på egen hand aktualisera ett omval har inte möjlighet att utan stöd ta tillvara de fördelar som valfrihetssystemen avser att ge enskilda personer.⁹

6.3.1 Ickevalsalternativ

I enlighet med LOV ska det finnas ett ickevalsalternativ för de personer som inte kan eller inte vill välja. Ickevalsalternativet i de kommuner som tillämpar LOV i särskilt boende för äldre ser olika ut. Vissa kommuner tillämpar närhetsprincipen. Omsorgstagaren som inte vill eller kan välja blir då tilldelad en lägenhet i det boende, oavsett regiform, som ligger närmast omsorgs-tagarens ordinarie bostad. Även turordningsprincipen tillämpas i vissa kommuner medan ickealternativet i vissa utgår från en professionell bedömning. Vid ett införande av valfrihetssystem enligt LOV i särskilt boende för äldre i Trelleborgs kommun måste princip gällande ickevalsalternativ förtydligas i ett förfrågningsunderlag.

6.3.2 Missförhållanden i omsorg och vård

Insatser inom socialtjänsten och verksamheter enligt LSS ska vara av god kvalitet oavsett om verksamheten drivs i kommunal eller privat regi. Verksamheten ska ha ett ledningssystem som består av de processer och rutiner som behövs för att utveckla och säkra kvaliteten systematiskt och fortlöpande i verksamheten. Det ska också finnas ett systematiskt förbättringsarbete. Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med bestämmelserna om lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och att missförhållanden ska rättas till. Inom ramen för ett valfrihetssystem enligt LOV har den privata utföraren samma skyldighet som kommunen att rapportera, åtgärda, utreda och fatta beslut om eventuella anmälan till tillsyns-myndigheten gällande Lex Sarah.

6.3.3 Sekretess och tystnadsplikt

Offentlighet- och sekretesslagen gäller inte för privat verksamhet utan bestämmelser gällande sekretess och tystnadsplikt inom vård och omsorg regleras i SoL och patientsäkerhetslagen. Även om det är olika lagstiftning som reglerar

⁹ Socialstyrelsen, *Valfrihetssystem ur ett befolknings- och patientperspektiv*, 2012

TRELLEBORGS KOMMUN

bestämmelserna är tillämpningen densamma för medarbetare inom kommunal som privat driven verksamhet. En tillämpning av LOV i särskilt boende för äldre i Trelleborgs kommun påverkar därför inte bestämmelserna.

6.4 Ekonomi

Ett valfrihetssystem enligt LOV bygger på att det inte finns någon priskonkurrens mellan utförarna i valfrihetssystemet. Ersättningen följer omsorgstagaren som väljer vilket särskilt boende de vill bo på. Det ska inte finnas någon skillnad i ersättningarna i resurstilldelningen till de privata utförarna som de inom den egna regionen.

Vid ett införande och etablering av valfrihetssystem enligt LOV kan vissa andra kostnader emellertid förväntas uppstå. Arbete med förfrågningsunderlag, informationsmaterial, rutiner och riktlinjer kommer att behövas inledningsvis. Även granskning och uppföljning av systemet är nödvändigt. Dock föreligger samma behov av planering, styrning och uppföljning av den egna verksamheten oavsett om LOV tillämpas eller inte. Det är svårt att uppskatta exakt hur stora administrationskostnaderna av själva införandet och driften av ett valfrihetssystem i särskilt boende för äldre i Trelleborgs kommun blir samt utökade arbetsuppgifter inom myndighetsavdelningen.

6.4.1 Lediga lägenheter

En reell valfrihet enligt LOV uppstår då det finns överskott av platser i särskilt boende som omsorgstagaren fritt kan välja mellan. Ett överskott av platser innebär dock ett inkomstbortfall för det enskilda boendet som står med tomma platser. Vid lediga lägenheter har det särskilda boendet likväl samma behov av bland annat enhetschef, hemsjukvårdspersonal och natt- och kostbemanning. Kostnaderna per omsorgstagare ökar då för det särskilda boendet. En mindre beläggning på ett särskilt boende resulterar därmed inte alltid i att även kostnaderna för boendet minskar. Detta resulterar i att det blir svårare för särskilda boenden med lediga lägenheter att hålla en budget i balans.

6.4.2 Nybyggnationer och momscompensation

Vi ett införande av LOV i särskilt boende öppnar Trelleborgs kommun upp för privata utförare att bygga särskilda boenden som de sedan kan tillhandahålla omsorgstagare genom valfrihetssystemet. Det kan vara ekonomiskt fördelaktigt om privata utförare bygger särskilda boenden då kommunen undkommer kostnaden för projektering och investering vid en nybyggnation. I de kommuner där fastighetsbeståndet är av sämre standard ger detta även en möjlighet att höja standarden utan att behöva stå för investeringskostnader. Trelleborgs kommuns särskilda boenden har i dagsläget en god standard. Flertalet av det äldre beståndet, med ett begränsat platsantal, har bytts ut och nya lokaler har givit möjlighet till stordrift. I nuläget finns endast två enheter med färre än 30

TRELLEBORGS KOMMUN

lägenheter. Dessa har dock en fullt acceptabel boendemiljö.

Kommuner som hyr lokaler för vård och omsorg kan söka momsersättning från staten. En privat utförare som äger/hyr motsvarande lokaler saknar denna möjlighet. Konkurrensverket har i ett tillsynsbeslut konstaterat att de grundläggande principerna om likabehandling, icke-diskriminering, öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet i LOV inte inbegriper kommunernas verksamhet som bedrivs i egen regi eftersom kommunerna inte är leverantör i lagens mening.^{10 11} I andra sammanhang har Konkurrensverket uttryckt att samma ersättning bör utgå till verksamhet som bedrivs i egen regi som till de privata utförarna.¹² Frågan bör beaktas i samband med beräkning av ersättning.

6.4.3 Konkurs och hävning av avtal

För att säkerställa vård och omsorg för omsorgstagare i ett särskilt boende, varvid utföraren gått i konkurs, kan kommunen tvingas in i stora och oplanerade ekonomiska åtaganden på både kort och lång sikt. Dels genom planering och åtgärder av akut karaktär dels till följd av konkursen och dels genom lösningar för en fortsatt verkställande av befintliga beslut i boendet, exempelvis genom att ingå hyres- och anställningsavtal.

6.4.4 Ersättning för administrativa kostnader

En av de grundläggande principerna i LOV är att myndigheten ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt.¹³ I den ersättningsmodell som tillämpas är det därför nödvändigt att kompensera de privata utförarna även för kostnader av mer administrativ karaktär såsom ekonomi, HR etcetera. Om utvecklingen efter ett införande av LOV skulle gå mot en övervägande andel privata utförare behöver kommunens kostnader för administrativt stöd till de egna verksamheterna minska. Om detta inte görs kommer införandet ha en kostnadsdrivande effekt.

6.4.5 Geografiska förutsättningar

Generellt sätt råder en högre efterfrågan på boenden belägna i tätort i förhållande till de som ligger utanför. Kommunen brottas redan idag med svårigheter att belägga alla platser på boendet i Anderslöv, Tullaboda. Det är därför rimligt att anta att privata nyetableringar av särskilda boenden kommer att ske i tätort där förutsättningarna för beläggning av platser är bättre. Det föreligger således en risk att det kommer att bli de kommunala alternativen som får tillhandahålla de platser som trots allt finns i de områden där efterfrågan är mindre och där de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva verksamhet svårare.

¹⁰ SOU 2014:2

¹¹ Konkurrensverket, beslut 2013-10-23 dnr 348/2013

¹² Konkurrensverket, *Kommunernas valfrihetssystem – med fokus på hemtjänst*, sid 126 ff

¹³ Lag om valfrihetssystem (2008:962) 1kap. 2 §

7. Slutsats

Utredningens syfte har varit att kartlägga och analysera hur ett införande av valfrihetssystem enligt LOV i särskilt boende kan ske samt vilka konsekvenser ett sådan införande kan få för omsorgstagare och socialnämnden i Trelleborgs kommun. Socialnämnden har sedan tidigare valfrihetssystem enligt LOV avseende serviceinsatser i hemtjänst, Utöver detta drivs tre av kommunens särskilda boenden i privat regi enligt LOU.

Ett valfrihetssystem enligt LOV syftar till stor del att möjliggöra för omsorgstagares valfrihet inom vård och omsorg. Även om det idag inte finns någon formell valfrihet i Trelleborgs kommun beaktas önskemål om ett specifikt boende eller geografiskt område så långt som möjligt. Utredningen har sett att omsorgstagare redan idag upplever en stor valfrihet i sina val och omval av särskilt boende. Enligt den nationella brukarundersökningen upplever 89 % av omsorgstagarna att de får flytta till de boende som de önskat. Bedömningen är att valfriheten inte kommer att öka väsentligt i och med ett införande av valfrihetssystem enligt LOV i särskilt boende för äldre.

Att driva ett särskilt boende för äldre kräver stor kompetens och erfarenhet. Att bygga ett särskilt boende innebär dessutom en stor ekonomisk investering. En möjlighet som finns vid ett införande av LOV i särskilt boende är att de investeringskostnader som är nödvändiga för att bygga ett särskilt boende görs av privata utförare. För Trelleborgs kommun är detta en ekonomisk fördel då kommunen slipper investeringskostnader såväl som kostnader för planering för byggandet av ett nytt särskilt boende. I sammanhanget bör nämnas att en av de privata utförarna som är upphandlad enligt LOU redan idag äger den fastighet i vilken verksamheten bedrivs. Således har Trelleborgs kommun även i detta fall sluppit kostnader förknippade till investeringen. Dock uppstår risker med att enbart förlita sig på att privata utförare ska stå för den nya tillgången av lägenheter inom särskilt boende om privata utförare inom LOV uteblir eller tillhandahåller för få lägenheter. Vid en tillämpning av LOV i särskilt boende bör därför Trelleborgs kommun ändå projektera för nybyggnationer om befolkningsprognosen pekar på ett behov av särskilda boenden i kommunen. I dagsläget finns dock inget sådant behov.

Ett av grundfundamenten i LOV är principen om att myndigheten ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt. Det är därför viktigt att de faktorer som trots allt snedvrider förutsättningarna för de kommunala aktörerna kontra de privata neutraliseras så mycket som möjligt. Detta kan till exempel röra sig om ersättning för momskompensation och som då måste hanteras i ersättningsmodellen så att alla utförare hanteras likvärdigt. Andra faktorer är dock mer komplexa såsom rätten till heltid.

Sammanfattningsvis ser utredningen att en tillämpning av LOV i särskilt boende för äldre i Trelleborgs kommun är möjlig. Införandet är förenligt med risker, främst ur ett ekonomiskt perspektiv men även ur ett omsorgstagarperspektiv.

TRELLEBORGS KOMMUN

Flera av möjligheterna vid en tillämpning av ett valfrihetssystem enligt LOV i särskilt boende anses dock även möjliga utan en tillämpning.

Bilaga 1. Sammanställning av fördelar och nackdelar LOV

Fördelar:	Nackdelar:
Kvalitets- och inte priskonkurrens vilket stimulerar till utveckling.	Risk för överetablering – ekonomiskt svårt att driva boenden med tomma platser.
Olika utförare innebär reell valfrihet.	Den egna kontrollen över den totala kapaciteten minskar för kommunen.
Lägre kostnader för kommunen avseende investering och projektering av nya boenden.	Ekonomiskt svårt att driva boenden lokaliserade i mindre attraktiva områden (landsbygd).
Större kontinuitet och förutsägbarhet jmf med upphandling enl. LOU som har fasta kontraktstider.	Kvalitets- och inte priskonkurrens, kommunen kan missa bud som lett till lägre kostnader vid upphandling enl. LOU.
Fler arbetsgivare ökar valmöjligheten för personal.	I händelse av att andelen privata utförare ökar måste kostnader för övergripande stöd till den egna verksamheten minska – annars kostnadsdrivande.
Likvärdig uppföljning av kommunal och extern verksamhet ökar kvaliteten på sikt.	
Förutsägbara kostnader utifrån ersättningsmodell i LOV.	